І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740
New York's Telephone: BArclay 7-4125

РІК LXVII. Ч. 240. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 16-го ГРУДНЯ 1960 6 ЦЕНТІВ — 6 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, DECEMBER 16, 1960. No. 240. VOL. LXVII.

РАСК ПРО РОЛЮ СТІВЕНСОНА

НАЙМЕНОВАНИЙ ДЕРЖАВНИЙ СЕКРЕТАР РАСК ЗАПОВІДАЄ, ЩО АДЛЕЙ Е. СТІВЕНСОН ГРАТИМЕ „КЛЮЧОВУ" РОЛЮ В ФОРМУЛЮВАННІ АМЕРИКАНСЬКОЇ ЗАКОРДОННОЇ ПОЛІТИКИ

Ню Йорк. — Новонайменований на пост державного секретаря Дін Раск довший час 14-го грудня конферував із новонайменованим амбасадором до Об'єднаних Націй Адлеєм Е. Стівенсоном і після конференції заявив журналістам, що Стівенсон „гратиме ключову ролю в формуванні американської закордонної політики" і матиме ранґу члена президентового кабінету. Раск заявив, що ролі Стівенсона навіть не можна порівнювати з тим значенням, яке мали і мають американські амбасадори до ОН за урядування Айзенгавера. Раск конферував із Стівенсоном в адвокатському бюрі Стівенсона, і це їх перша зустрі після їхньої номінації нововибраним президентом Джаном Ф. Кеннеді. Раск виразно підкреслив, що новий уряд Кеннеді буде „засягати порад у Стівенсона у формуванні цілей американської політики". Журналісти запитували Стівенсона, чи він тому відкладав своє рішення прийняти номінацію на амбасадора до ОН, бо хотів знати, яку ролю він гратиме в американській політиці, — на що Стівенсон відповів, що він вперше чує про те, але додав, що це „дуже гарна фраза", яку він почув. Кеннеді заявив на пресовій конференції, на якій повідомляв про найменування Раска і про прийняття Стівенсоном запропонованого йому становища, що перед тим узгідн ли в телефонічній розмові зі Стівенсоном, яке буде відношення між амбасадором до ОН, державним секретарем і президентом. Раск сказав, що Стівенсон, можливо, знає більше про Об'єднані Нації, як хтонебудь інший в цій країні. В 1944-му році Стівенсон був асистентом державного секретаря Едварда Р. Стетініюса; був дорадником делеґації ЗДА в Сан Франсіско, де формували статут ОН. Пізніше він був головою Підготовчої Комісії ОН, яка в дійсності була вже Організацією Об'єднаних Націй аж до першої Генеральної Асамблеї, яка відбула перше своє засідання в Лондоні в 1946-му році. Стівенсон був членом американської делеґації до ОН на Генеральних Асамблеях ОН в 1946 і 1947 роках. Раск сказав: „Немає ані однієї фази в нашій закордонній політиці, яка не була б обговорювана в ОН, і сенатор Кеннеді бажає собі, щоб Стівенсон брав активну участь в його кабінеті". Стівенсон заявив журналістам, що „Раск довгі роки погоджувався в тому, що треба конче зберегти ОН, обороняти їх і скріпити їхнє становище". Журналісти запитували Стівенсона, що він думає про те, що СССР хоче послабити ОН або навіть їх зліквідувати, на що Стівенсон відповів, що „він сподівається, що ОН будуть фактором при закінченні холодної війни, а не при її погіршенні". На думку Стівенсона „світова організація ОН буде центром нашої закордонної політики, бо вона є найкращою надією для миру і безпеки в світі". Стівенсон сказав, що престиж ЗДА був понизився в очах закордонних держав, але нова адміністрація під проводом Кеннеді старатиметься збільшити престиж Америки, і це є головною ціллю закордонної політики ЗДА. На думку Стівенсона ЗДА не втратили Південної Америки, але латинські американські держави вимагають „повної нашої уваги до них і нашої з ними співпраці". Раск заявив, що Кеннеді не хотів би вести однопартійну закордонну політику, бо „ми потребуємо двопартійної державної політики, і ми її осягнемо". Раск відмовився говорити про ті зміни в закордонній політиці ЗДА, які новий уряд думає перевести, бо закордонну політику аж до 20-го січня 1961-го року веде і за неї відповідає теперішній уряд. Раск до 20-го січня ще багато разів буде конферувати зі своїм „колеґою і приятелем Стівенсоном".

Айзенгавер плянує працьовиту емеритуру

Оґеста, Джорджія. — Найближчі співробітники Айзенгавера повідомляють, що Президент плянує численні праці після відходу з Білого Дому в дні 20 січня 1961 р. Недавно президент сказав був, що перших шість місяців на емеритурі не буде нічого робити, але пізніше він додав, що кожного дня дві-три години буде диктувати секретареві свої завваги і буде також грати в ґолфа та полювати на перепелі в Джорджії два три тижні, а після того відпочивати один місяць в Каліфорнії. Айзенгавер плянує втримувати окреме мешкання у столиці, бо хоче цікавитися закордонними і внутрішніми проблемами. Він плянує написати дта томи своїх спогадів про побут в Білому Домі, і до цих спогадів він щоденно робить записки. Емеритований президент буде час від часу писати статті до щоденників або журналів, працювати в бібліотеці свого імени в Абілені, їздити за кордон, бо вже має запрошення до Японії, Австралії і скандинавських країн, грати в ґольфа, полювати і ловити рибу. Приятелі Айзенгавера гадають, що він не матиме фінансових клопотів, бо матиме емеритуру і має заощаджені гроші за свої спогади, які дали йому прибутку на чисто $476,250. Він сподівається щось дістати за нові двотомові спогади; з емеритури він матиме понад $25,000, залежно від того, чи він братиме емеритуру як генерал армії, чи як президент - емерит.

В АМЕРИЦІ

● **13-го грудня** окрема делеґація, очолювана Карлом Ґеверліном передала президентові Айзенгаверові в Білому Домі книжку про Лінкольна під заголовком „Абрагам Лінколн і його історія — 1809-1959". При цій нагоді Айзенгавер виявив, що він ще ніколи не був на вершку пам'ятника Вашинґтона і не відвідав Театру Форда, в якому злочинець вбив президента Лінколна.

● **Нова перша леді** цієї країни пані Джан Ф. Кеннеді мусить бути доброю адміністраторкою, бо вона має річно $505,000 на утримання Білого Дому, в якому є затруднених 38 різних механіків і фахівців від утримання в порядку будинків і 34 особи домашньої служби. Пересічна річна платня для домашньої служби виносить $3,709, а пересічна платня для механіків і фахівців — $5,371.

● **Найменований на амбасадора ЗДА** до Об'єднаних Націй Адлей Е. Стівенсон прилетів до Ню Йорку, де буде конферувати з новонайменованим державним секретарем Діном Раском про різні проблеми закордонної політики, які є на порядку нарад ОН.

● **Обрахунок виборчих вислідів в усіх 50-ох стейтах** показує, що Кенеді має більшість 113,928 голосів більше, як Ніксон. В трьох стейтах ще немає офіційного підрахунку голосів — в Іллиной, Массачусетс, і Ровд Айленд. Кеннеді має 34,-223,937 голосів, а Ніксон 34,110,-009; інші кандидати дістали — 499,844 голоси. Процентово Кеннеді має 49.772 відсотка, Ніксон — 49.55%, а інші — 0.73 відсотка. З усіх голосів, відданих на обидві партії, Кеннеді має 50,-084 відсотка, Ніксон — 49.916, різниця 0.168 відсотка в користь Кеннеді, найменша в історії ЗДА.

● **Консервативний республіканський сенатор** з Арізони Беррі Голдвотер заявив, що збільшування числа безробітних є тому, що демократична плятформа в економічних і фінансових справах захитала довір'я американських промисловців у стабільність економічного росту.

НОВІ, ДАВНІ ЧАСИ В НЮ ЙОРКУ

Велика сніговія, що навістила східні стейти Америки, прикинувши їх грубою верствою снігу, привернула дещо з давніх часів навіть до Ню Йорку, як це недвозначно доказує запряжений до санчат кінь, що таки справді парадує по 5-ій евеню. Тим часом, Ню Йорк та інші міста поступово відгребуються з-під снігу і разом зі снігом зникають з вулиць і привернені ним на коротко давні часи, що їх символізував кінь, як нові символізує автомобіль.

УККА продовжує акцію в справі Шевченківської поштової марки

Вашингтон. — Проф. Лев Добрянський, голова Українського Конґресового Комітету, інформує, що він поробив усі потрібні і можливі заходи, щоби пошта З'єдинених Держав видала в 1961-му році поштову марку із портретом і підписом Шевченка, як „Чемпіона Волі", вшановуючи цим його пам'ять і заслуги в сторіччя його смерти. Вигляди, щоб така марка була видана, є дуже поважні, але на остаточне рішення треба буде вже заждати на формальне і фактичне перебрання влади новою адміністрацією Джана Ф. Кеннеді — інформує проф. Л. Добрянський. Так само передбачається, що у випадку остаточного і позитивного полагодження цієї справи, марку навряд чи пощастило б випустити до роковин смерти Шевченка 10-го березня, бо на це могло б не бути технічних можливостей, але пам'ять Шевченка вшановуватиметься впродовж цілого 1961-го року, отже із своєю ціллю не розминулося б і деяке припізнення з випуском марки. Проєкт такої марки приготовив відомий наш мистець-графік Микола Бутович.

Українці взяли участь у вшануванні єпископа Сванстрома

Ню Йорк. — Досить велика група українських діячів взяла участь у вшануванні єпископа Едварда Е. Сванстрома з Крайової Католицької Переселенчої Ради за його великі заслуги в переселенні та влаштуванні в Америці та інших країнах нового поселення великої маси воєнних втікачів і переміщених осіб. Цього заслуженого Владику вшановано під час влаштованого в його честь бенкету, що відбувся в середу, 14-го грудня, в готелі Комадор в Ню Йорку. У програму бенкету, що його відкрив відомий діяч монсіньйор Балькуніс молитвою та монсіньйор Сабо вступним словом, входили доповіді В. Захаріясевича від скитальців, д-ра Гойоса від втікачів та основна доповідь Преосв. Джеймса Г. Ґріффітса, єпископа-помічника нюйоркської дієцезії. В українській групі, що займала два столи, м. ін. були: відмічений також на програмі як патрон головний предсідник УНСоюзу п. Дм. Галичин і його заступник п. И. Лисогір, адвокати М. Пізнак і Ст. Ярема, інженери Осадца і Ястремський, д-р Воєвідка і ред. Вол. Душник та інші, а Український Католицький Допомоговий Комітет та його голову стемфордського Владику Кир Амврозія Сенишина репрезентував його канцлер монсіньйор Іван Стах.

АМЕРИКАНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО ВІДМІТИЛО ДВОХ УКРАЇНСЬКИХ АВТОРІВ

Ню Йорк. — Видавництво Стечерта - Гафнера із американським засягом відмітило у своєму святочному каталозі-огляді видання двох українських авторів: Архипенкову книгу „П'ятьдесять творчих років" та виданий в Арґентині „Соборний борщ" Миколи Понеділка, що — як згадано в бібліографічній нотатці — є працівником того видавництва.

В Ню Йорку плянують зорганізувати університет із 91,460 студентів

Ню Йорк. — Рада для справ вищого виховання плянує зорганізувати з 7-ох міських коледжів один міський університет, який був найбільшою академічною школою в ЗДА. До цієї осени до всіх міських коледжів вписалося 91,460 студентів. Новий університет мав би право видавати докторати, бо теперішні коледжі не мають цього права. Це право дала б новому університетові Стейтова Рада Реґентів, яка опікується академічним шкільництвом. Орґанізування одного великого університету в Ню Йорку з сімох коледжів буде легке, бо це місто має дуже добре зорганізовану комунікаційну систему автобусів і підземок, і студенти зможуть легко переїздити з забудовань якого-небудь теперішнього коледжу до іншого коледжу, де буде відбуватися навчання. Тепер в Ню Йорку є такі міські коледжі: Міський, Гантер, Бруклин, Квінс, Стетен Айленд, Бронкс і Квінсборо. Всі вони мали б бути частинами одного великого університету.

Лікарі серцевих недуг рекомендують їсти менше товщів

Ню Йорк. — На річних зборах Американського товариства лікарів - спеціялістів від серцевих недуг стверджено, що зменшення тваринних товщів в дієті причиниться до того, що люди менше недужають на недугу атаки серця. В заяві про це стверджується, що це не є офіційною заявою Американського Лікарського Товариства, тільки звичайним ствердженням того факту, що ті особи, які споживають більшу скількість тваринних товщів (масла і смальцю) частіше хворіють на удар серця, як ті, які їдять менше цих товщів. Товщі спричиняють нагромаджування хоресте ролю в крові, який є причиною звапніння жил. Лікарі не рекомендують споживати товстого м'яса, яке також творить холестерол в крові людини, що їсть товсте м'ясо. Хто не хоче мати артеріосклерозу, той повинен якнайменше споживати товщів. Лікарі поручають фізичні вправи і якнайбільше ходити щоб не мати завеликої ваги.

СОВЄТИ ЗГОЛОСИЛИ В РАДІ БЕЗПЕКИ ОН 92-ге „ВЕТО" — ЦИМ РАЗОМ ЩОДО КОНҐА

Об'єднані Нації. — Триденні наради Ради Безпеки Об'єднаних Націй в справі Конґа скінчились в середу 14 ц.м. повною невдачею, виключно з вини Совєтів, які голосували проти резолюції, що доручала генеральному секретареві ОН проводити далі акцію в Конґо, спрямовану на збереження миру та без втручання у внутрішні справи тієї країни, 7 голосів було „за", СССР Польща і Цейльон були „проти", а Тунісія стрималась. Однак совєтський голос „проти" мав значення „вета", анулюючого важність тієї постанови. Водночас Рада Безпеки відкинула шістьма голосами проти трьох, при двох, що стрималися, внесення Польщі, щоб місія ОН в Конґо подбала за звільнення з в'язниці Люмумби. Вісьмома голосами проти двох з одним, що стримався, відкинено теж внесення Совєтів, на привернення до влади Люмумби і розв'язання „банд" полковника Мобуту. На тому засіданні Ради Безпеки прийшло до гострого зудару між Валеріяном Зоріним і генеральним секретарем Гаммершилдом. Зорін виголосив 50-хвилинну напастливу й образливу промову з лайками проти ЗДА й Гаммершилда. Після того Гаммершилд, який відомий з свого спокою та безпристрасного тону, виголосив так само довгу і палку промову, що заняла потім повну сторінку „НЙТаймсу", з ствердженням, що він і Зорін „не говорять тією самою мовою" та що атаки проти нього, Гаммершилда, збоку Совєтів утруднили, а не облегшили ролю ОН в Конґо. Гаммершилд твердив, що коли б не інтервенція військ ОН в Конґо, прийшло б там до кривавої громадянської війни, масового голоду і заразних недуг. Індія і Югославія зажадали, щоб Генеральна Асамблея „негайно" почала дебатувати над справою Конґа, але ці дебати почнуться в п'ятницю 16 ц.м. Після того засідання речник ЗДА заявив, що „єдиною різницею між більшістю членів Об'єднаних Націй та Совєтами є та, що більшість хоче успіху Об'єднаних Націй, а Совєти хочуть їх невдачі". Тим часом комуністичний „уряд" Ґізенги в Стенлейвілі дістав перший транспорт совєтської зброї совєтським літаком типу „Ільюшін-14". Ґізенга звернувся окремим зверненням до єгипетського президента Нассера з просьбою підтримати його „леґальний" уряд. В Конґо поширюється хаос, бо провінція Катанґа з прозахідним президентом Мойсе Чомбе далі бойкотує власті в Леопольдвілі, спираючись на активну допомогу збоку Бельгії.

Німецький генерал — головою плянувальної групи НАТО у Вашинґтоні

Париж. — Штаб збройних сил Організації Північно-атлянтійського пакту (НАТО) призначив генерального інспектора західньо - німецької армії, себто насправді її шефа штабу, ген. Адольфа Гойзінґера, на голову постійної військової групи, зложеної з репрезентантів всіх 15-х держав НАТО, яка перребуває у Вашинґтоні й щоденно перевірює актуальну ситуацію та військові пляни. Ген. А. Гойзінґер, колишній шеф штабу армії за Гітлера, був приявний на тому зібранні в головній кватирі Гітлера 20 січня 1944, коли-то змовники підкинули бомбу, яка вправді вибухла, але не поцілила самого Гітлера. Гойзінґер не належав до змовників, але після війни похвалив їх виступ, як „світлий момент в історії Німеччини". Ген. Гойзінґер головуватиме у Вашинґтоні старшинам НАТО на місце голляндського генерала Гассельмана. Вибір щораз нового голови відбувається що два роки. У Парижі наражджувались шефи штабів збройних сил 14-х держав НАТО, — 15-та країна, Ісляндія, не має ніякої постійної армії. Ця конференція відбулась напередодні з'їзду 15-х міністрів закордонних справ НАТО, що радитимуть від 16-18 ц. м. у Парижі. Призначення ген. Гойзінґера вважають коментатори за доказ признання зросту сили західньо - німецької армії і її значення в рямцях оборонного пляну НАТО.

Англійський парлямент за тісну військову співпрацю Англії і ЗДА

Лондон. — Англійська палата відкинула опозиційне внесення соціялістів, критикуючих встановлення на шотляндському узбережжі американської бази атомово - підводних човнів, — 318 голосами проти 163, — віднісши таким чином рішучу перемогу для своєї політики тісної військово - політичної співпраці з З'єдиненими Державами. Речниками уряду були міністер оборони Геролд Ваткінсон і лорд королівської печаті Едвард Фут. Пристрасну пацифістичну промову виголосив новообраний соціялістичний посол Майкел Фут, який виступав узагалі проти атомової зброї, проти НАТО, проти союзу Англії з ЗДА і проти англійського оборонного пляну, не критикуючи за те ні трохи совєтського імперіялізму та не цікавлючись дійсною причиною теперішнього міжнародного напруження. Офіційний лідер апазиції Гю Гейтскелл сам полемізував з своїм лівим однопартійцем та критикував уряд лише за те, що не здобув права військово-політичної контролі над американськими підводними човнами, стаціонованими на англійських водах. Речники англійського уряду заявилися за пляном, що його проголосив ген. Норстед, щоб командування військ НАТО перейняло зверхність над всією атомовою зброєю в західній Европі, ото ж також над отими підводно - атомовими човнами, озброєними в атомові ракети „Поляріс".

Бомбовик „Б-52Г" встановив новий рекорд, пролетівши без зупинки 10,000 миль

Летунська база Едвардс, Каліфорнія. — 14-го грудня американський джетовий бомбовик „Б-52 Г" встановив новий світовий рекорд, пролетівши без зупинки і без доповнювання пального 10,000 миль. Лет тривав 19 годин і 45 хвилин і відбувався з Каліфорнії до Ель Пасо в Тексасі, понад південні стейти і східне узбережжя ЗДА аж до летунської бази на Ґренляндії, понад північну Канаду до летунської бази на Алясці, звідки летун взяв напрям до бази Едвардс в Каліфорнії. Підполковник летунства Томас Р. Ґріссон заявив, що він міг би був летіти ще дві години і зробити дальших 1,000 миль. Ґріссон сказав, що він може летіти без зупинки до якогонебудь місця в СССР і вернутися без зупинки і без доповнювання пального.

● **Кубинський комуністичний ватажок** Ернесто Гевара конферував в Москві з совєтськими міністрами торгівлі Патолічевим і культурних справ Жуковим задля затіснення взаємин між Кубою і СССР.

● **Семюел Т. Гюз** із Кюлмену в Алабамі опатентував нову пастку на мишей, яка є подібна до клітки для птахів, і має липку підлогу, на якій мають ловитися миші.

В ЕТІОПІЇ ПЕРЕВОРОТ: СИН СКИНУВ ГАЙЛЕ СЕЛЯССІ З ПРЕСТОЛУ

Аддіс Абеба. — В середу 14-го ц. м. палатна ґвардія в столиці Етіопії Аддіс Абебі перевела державний переворот, скинувши з престолу неприявного в країні цісаря Гайле Селяссі, який саме перебував на державній візиті в Бразилії, та проголосивши імператором його 44-річного сина, наступника престолу Асфа-Воссена. Подробиці того перевороту не ясні і вся його історія дуже таємнича, бо між названим батьком і сином були завжди якнайкращі взаємини і в Етіопії не було одвертої боротьби за владу ні явних претендентів до неї. Етіопська армія нараховує 25,000 вояків вишколених англійцями й американцями. В Етіопії є яких 2,500 американців, в тому числі 1,500 військовиків і їх членів родини, — решта місіонарі й державні урядовці та їх родини. Переворот мав відбутись спокійно і назверх нема буцім-то ніяких познак зміни. Появилась проклямація, в якій закидується попередньому режимові, без названня за іменем монарха Гайле Селяссі, що він протеґував багатих та нехтував долею бідних. Перші коментатори доходять на підставі таких кількох фраз до висновку, що новий режим в Етіопії подібний до єгипетського, себто сполучає елементи соціялізму й націоналізму й орудує фразеологією, що її легко можуть використати комуністи для своєї пропаганди. Дізнавшись з неофіційних джерел про події в столиці, Гайле Селяссі перервав відвідини в Бразилії і відлетів назад але — за останнім радіоповідомленням — нові етіопські власті заборонили всякий летунський рух і заповіли, що стрілятимуть до кожного літака, який буде старатися приземлитись. Це має очевидну ціль — перешкодити цісареві вернутись назад до столиці. Тому, що наступник престолу Асфа-Воссен був відомий з своєї спокійної і скромної вдачі, то не підлягає сумнівові, що він послужив тільки за вивіску для тих політичних сил, які покищо загалові, зокрема закордонові, не є відомі. Перші вістки про переворот в Етіопії прийшли завдяки двох аматорів, з яких один перехопив вістку на короткі хвилі з Аддіс Абеби, подану теж, мабуть, аматором, та передав її далі. Ці обидва аматори — англійці, що працюють в англійському летунстві. Гайле Селясі, який тепер має 68 років, вступив на престіл фактично в 1928, формально 2 листопада 1930 року, але втратив його в 1936 році, під час інвазії Італії на Етіопію. Він проживав на вигнанні в Англії та відзискав престіл 6-го травня 1941 р. Він відвідав ЗДА у 1954 р.

Совєти закидають ЗДА підтримування „бунтарів" в Ляосі

Москва. — Совєтський уряд проголосив через ТАСС-а нову декларацію, цим разом у справі ситуації в Ляосі, оскаржуючи З'єдинені Держави в активному підтримуванні „бунтівничого" генерала Фумі Носована в його збройній акції проти „леґального" уряду Суванни Фуми. Совєти закидають Америці, що вона не тільки постачає генералові Носованові гроші, гармати, танки, літаки й моторові човни та вишколює його війська, але й керує його збройними операціями проти центрального уряду, що його ген. Носован не визнав. ЗДА користуються при цьому — за совєтськими закидами — територією Сіяму, що є також членом „аґресивного" за совєтським терміном — військово - політичного бльоку СЕАТО. Совєти погрожують, що вони не будуть пасивні в тій ситуації в Ляосі. Совєти замовчують, що комуністичні партизани в Ляосі і поплентацький уряд Суванни Фуми діставали від комуністичного північного В'єтнаму, а насправді від комуністичного Китаю, зброю і виряд. Комуністичні й поплентацькі війська в столиці В'єтнаму Вієнціяні готовились до оборони столиці проти військ генерала Носована, які буцім-то — за останніми вістками — вже займали столицю. Суванна Фума втік літаком до сусідньої Камбоджі, а в Ляосі створився „уряд", що його негайно здискредитував місцевий парлямент.

Населення світу в цьому році збільшиться на 50 мільйонів

Вашингтон. — Довідкове Популяційне Бюро ствердж є, що населення світу в цьому році зросте на 50 мільйонів, це значить на стільки, скільки живе в Італії. Тепер це населення виносить коло 2,-950,000,000, а при кінці 1961-го року воно становитиме коло трьох більйонів, бо річний приріст виносить 1.7 відсотка. Об'єднані Нації обрахували, що річно народжується в світі 100 мільйонів дітей, і 50 мільйонів людей і 50 мільйонів вмирає, так що кожного року населення світу зростає на 50 мільйонів. Впродовж яких 200,000 років населення світу збільшилося до майже трьох більйонів, але тепер за 40 років воно зросте на три більйони і виноситиме коло шістьох більйонів в 2000 році.

Десять найбільших держав світу мають такі числа населення: Китай — 700 мільйонів; Індія 403; СССР 210; ЗДА 182; Японія — 93; Пакістан і Індонезія по 80; Бразилія 64; Західня Німеччина і Англія по більше, як 50 мільйонів.

У СВІТІ

● **В Єгипті,** при підготовчих роботах біля Асванської греблі, викрито 90 прегарно різьблених дерев'яних домовин з муміями. За знайденими в отих домовинах предметами фахівці твердять, що деякі з них походять з старо - римської, а деякі з ісламської епох. Між муміями є теж мумія одної жінки з часів панування династії Фатимідів.

● **Речник югославського уряду** натаврував „манїфест" комуністичних головачів з 81 країн, які впродовж трьох тижнів радили в Москві над узгідненням ідеологічно - політичної плятформи. У тому „манїфесті" натавровано знову югославський комунізм Тіта, як „ревізіоністичний", „антиленінський" і „підривний". Югославські комуністи кажуть, що це „злобне і брехливе перекручування фактів".

● **Розрив совєтської ракети** у невдачній спробі 21 жовтня ц. року спричинив смерть коло 100 осіб, в тому трьох чоловних ракетних фахівців, — твердить італійська пресова аґенція. Тими трьома загинулими тоді совєтськими спецами були маршал летунства Мітрофан Неделін, ген. Ніколай Павловський і проф. Дмітрій Єфремов, заст. голови совєтської Комісії атомової енергії. Совєти офіційно потвердили смерть всіх цих трьох осіб, але промовчали причину та про кожного з них повідомили окремо.

● **„Економіческая Газета"** виявляє нездарність і розтратність у виконуванні плянів останньої совєтської семирічки. В одній тільки Російській Федеративній Сов. Республіці видано коло більйона рублів, себто 250 мільйонів дол. за офіційним курсом, на будови започаткованих і занеханих проєктів. На Сахалінському острові на Далекому Сході витрачено 100 мільйонів руб. на будову фабрики макаронів, яку збудовано лиш наполовину, після чого припинено справу.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc., 81-83 Grand St. Jersey City, N.
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N. J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917. — authorized July 31, 1918.
Адреса: SVOBODA", P.O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

Новий секретар оборони

Одною з найбільш — як кажуть американці — барвистих постатей у формованому тепер новообраним президентом Джаном Ф. Кеннеді уряді, що перебере керму З'єдинених Держав після 20-го січня найближчого року, є без сумніву новонайменований секретар оборони, Роберт С. МекНамара. Це в багатьох відношеннях. По-перше, новий секретар оборони майже невідомий з будь-якої дотеперішньої активности на крайову скалю, зокрема, коли мова про суспільно-політичне життя. Все ж таки факт, що він упродовж одного місяця вже вдруге був покликаний на відповідальний керівний пост, перше на президента величезної індустріяльної імперії, якою є Фордова Моторова Компанія, і тепер на один з найбільш відповідальних в державній адміністрації, яким є департамент оборони, говорить своєю мовою і про його здібності, і про його кваліфікації. Це тим більше, що саме у зв'язку з номінацією МекНамари преса в своїх коментарях підкреслює, як один з великих позитивів новообраного президента Кеннеді, що ця номінація була цілком незалежна від будь-яких партійних чи інших впливів.

Раніша біографія новонайменованого секретаря інтересна головно тим, що він був професором на університеті Ен Арбор, в околиці якого дальше жив, навіть тоді, як перейшов на працю до віддаленого на 30 миль Фордового підприємства. До його найбільш улюблених занять належить читання і він є пешим не-Фордом, що був покликаний на найвищий пост у Фордовій індустрії.

Теперішня бо ситуація в департаменті оборони, який він має очолити, справді вимагає людини з найвищими кваліфікаціями і чеснотами та небуденної енергії. До цього бо департаменту належить, власне, оборона, з літаками, підводними човнами, ракетами, атомовою зброєю і перегонами в досліджуванні космосу. До нього належать адміністрація більше ніж половини державного бюджету, що призначений на оборону. В додатку, саме тепер окрема комісія і з сенатором Саймінгтоном на чолі зладила проєкт основної реорганізації департаменту оборони, який вже викликав безліч всіляких „за" і „проти", між якими в самому осередку опиниться МекНамара.

Усе це коштуватиме йому не тільки багато найрізноматніших турбот і клопотів, але й таки дослівно кругло три мільйони долярів, що він їх втратить упродовж 4 років із своєї заробітної платні та інших прибутків, що були зв'язані з працею президента Форда. Він же, резигнуючи з того посту, зрезигнував рівночасно із 200,000 долярів річної платні „в користь" 25,000 долярів, як платні секретаря оборони.

В таких обставинах мимоволі насувається думка: що могло спонукати 44-літнього Роберта С. МекНамару, та ще й без сумніву доброго адміністратора, на такий, в матеріяльному розумінні, дефіцитовий для нього „бизнес"?

Здається, що відповідь може бути тільки одна: свідомість власного зобов'язання служити своїй нації, якщо вона цього від нього вимагає, та видвигнені новим президентом „нові кордони" в розвитку країни, з перспективами не тільки великих труднощів, але й досягнень та перемог. Усе це є ті ідеалістичні вартості, що найкраще характеризують кожну людину, на якому пості вона й не була б, а вже зокрема на високому державному становищі. Як довго є люди, що готові на особисту жертву для ідеалів, так довго жити й перемагатимуть визнавані ними ідеали. Можна тільки з великим вдоволенням і належно ствердити, що в Америці МекНамара у цьому відношенні далеко не єдині першим, ані одиноким прикладом, навіть на тому ж пості, що його він має заняти. Такі бо самі і подібні прикмета характеризують і його трьох попередників, колишніх секретарів оборони: Чарлза Ервіна Вилсона і Ніла МекЕлроя та теперішнього Томаса С. Гейтса мол.

Сила і безсилля ОН

Теперішні дебати в Політичній Комісії Генеральної Асамблеї над справою Альжиру та в Раді Безпеки над справою Конґа потвердили знову дві найбільші недуги Об'єднаних Націй, які паралізують їх діяльність та зводять нанівець всі їх найкращі інтенції: підхід Совєтів до Об'єднаних Націй тільки як до інструменту власної політики та відсутність збройної сили, що гарантувала б виконання постанов тієї установи. Валеріян Зорін, який у цьому місяці є головою в Раді Безпеки, хотів зловжити тим своїм становищем для переведення ухвал по лінії інтересів репрезентованих ним самим СССР і світового комунізму: а саме, щоб міжнародне військо Об'єднаних Націй в Конґо силоміць звільнило з в'язниці комунофіла Люмумбу і відновило його владу в Конґо, роззброївши водночас конґолійську армію, що нею командує Мобуту. Генеральний секретар Даг Гаммершилд рішуче спротивився тому, звернувши увагу, що така резолюція рівнялася б у практиці війні між військом ОН і конґолійцями. Не змігши використати ОН і їх Ради Безпеки для своїх цілей, Совєти поза плечима Об'єднаних Націй нацькували своїх поплентачів в т. зв. Орієнтальній провінції Конґа до проголошення там другого „уряду", що його напевне „визнають", щоб мати притоку активно втрянути до тамошньої громадянської війни. Коли разом з СССР йдуть Ґвінея, Ґана і інші, що вислали свої контингенти до міжнародного війська в Конґо і ведуть на терені Конґа свою власну політику, то як у цій ситуації Об'єднані Нації можуть бути надрядним і порядкуючим чинником?

Другий зразок безсилля Об'єднаних Націй подала Політична Комісія, де з-посеред 99-ох членських держав, тільки дві не квапляться забирати слово: Франція, яка взагалі ці дебати бойкотує, і Америка, яка вважає, що не може бути такої промови, яка задовольнила б і французів і арабів, тому краще мовчати. Зрештою — виливається потоки слів в трагічній ситуації для промовців, які згори знають, що їх найкращі арґументи не можуть мати ніякого практичного значення. Коли б навіть Політична Комісія, а потім Генеральна Асамблея прийняли резолюцію чи-то про плебісцит в Альжирі під наглядом ОН, чи лише про безпосередні наради Парижу з альжирськими арабами, все одно Франція цьому не повинується. Меститься „проклін поганого вчинку", як це окреслив був Ґете надовго перед існуванням Ліґи чи Об'єднаних Націй: такими поганими вчинками як відмови послуху збоку комуністів — створено стільки прецендентів явного нехтування постановами ОН, що й Франція де Ґоля може собі на це дозволити.

Найбільша сила Об'єднаних Націй була завжди в її моральному авторитеті. І нині не можна неґувати міжнародного значення цієї організації, як терену зустрічей державних мужів й апарату для виконування своїми численними аґенціями суто-практичних гуманітарних завдань. Але цирк, що його цієї осени уладив був Хрущов, погрози виступлення з Об'єднаних Націй саме тоді, коли та установа розрослась до 99-ох членів, спротив Совєтів проти поширення членства Ради Безпеки і Соціяльно - економічної Ради і, внаслідку цього, почуття кривди, що ніби діється азійсько-африканським країнам, — совєтське „вето" проти прийняття Мавританії і нові закулісові затії в користь перепачкування до ОН комуністичного Китаю з розрахунком на нову адміністрацію ЗДА — все це далі підриває повагу Об'єднаних Націй. Гостра фінансова криза у зв'язку з утримуванням 20,000 війська в Конґо, на що Совєти не платять ані цента, не збільшує також поваги установи, що ніби має розв'язувати найбільші міжнародні проблеми. Тому вони й залишаються нерозв'язаними.

Висновок завжди той самий: ніяка міжнародна установа, де Совєти мають великий голос не може діяти тривко й конструктивно.

РОЗГРА ПОЧАЛАСЯ

Париж. — В хвилині, коли пишемо ці рядки, де Ґоль почав велику розгру. Він поїхав до Альжиру, щоб там висловити свою думку. Депеші доносять, що в малому містечку в Орані, европейське населення вчинило просто ворожу демонстрацію, з генеральним страйком, з перекиданням автобусів і ворожими вигуками до голови держави, підсиленими патріотичними криками за „французький Альжир".

Доки ця кореспонденція дійде до читачів „Свободи", вони знатимуть з радіо й щоденної преси, чи цього роду демонстрації дальше продовжуватимуться. Сьогодні це важко передбачити, бо логічно, вони б повинні продовжуватися: европейське населення Альжиру складається з південної мішанини рас й реаґує на все не по-европейськи, а по-африканськи. Але можуть і не продовжуватися, бо де Ґоль виказав велику особисту гідність та відвагу і він морально вже виграв бій.

Він виграв психологічну війну; хоч справа тільки починається і її навіть не вирішить референдум, яке де Ґоль напевно виграє, не зважаючи на те, що проти нього будуть і праві, і комуністи, і якась частина партій центру. Але за закінчення війни — навіть „за всяку ціну" — будуть маси пересічних французів, які хочуть мати своїх синів дома з Альжиру і тому де Ґоль референдум виграє. Залишиться питання, як дійти до толку в Альжирі. Але це окреме питання, про яке ще передчасно говорити.

Цей перший виступ де Ґоля в Орані є черговою його перемогою. Попередньою була втеча Лягаярда до Еспанії. І це велика подія, хоч може вона не так виглядає в Ню Йорку, як в Парижі. Про неї слід сказати ширше.

Процес барикад, як тут називають процес відповідальних за бунт 24-го січня ц. р., проходив страшенно некорисно для уряду. Підсудні доказували, що вони ні в чому не винні, що вони демонстрацію вчинили в згоді з військовим командуванням. Суджені журналісти доказували, що всі їхні статті пройшли цензуру. За що ж їх судити? Тим більше, що їм в менті капітуляції барикад обіцяли, що суджені будуть лише ті, хто винен в пролитті крови. На барикадах ніяка кров не пролилась, не впав ні один постріл і підсудним ніхто кровопролиття навіть не закидав.

Відчуваючи ту незручність, суд звільнив з арешту всіх підсудних на слово чести, даючи їм змогу відповідати з вільної стопи. І ось ці герої, ці захисники „чести Франції" зламали своє слово й повтікали за кордон. Цим вони доказали, що вони дійсно винні, бож втеча означає, що вони не думають повертатися до Франції, доки існує теперішній режим де Ґоля.

В додатку треба мати на увазі, що вони втекли до Еспанії. Еспанію і все еспанське французи люблять, бо це екзотика. Еспанія бо наполовину тільки належить до Европи а половиною вона належить до Африки чи Близького Сходу. Але у Франції страшенно непопулярний режим Франка і не може розраховувати на загальну симпатію той, хто шукає захисту перед власним урядом і судом у Франка.

Втеча Лягаярда й товаришів (один з них повернувся і зголосився до поліції та був заарештований) викликала масу припущень. Найбільш поширеним припущенням було, що армія готує переворот і тому підсудні втекли до Еспанії, де перебуває ген. Салян, що мабуть очолить переворот. Друге припущення: Лягаярд створить в Еспанії нелеґальний „уряд", чи репрезентацію Альжиру і виступатиме проти теперішньої політики де Ґоля, кермуючи рухом спротиву в Альжирі.

Обидва ці припущення не мають ніяких підстав. Щ оде-хто з втікачів і їх симпатиків хотіли б одного й другого — це можливе й зовсім правдоподібне, але щоб вони могли провести одне чи друге, це зовсім неправдоподібне. Найперше тому, що коли Еспанія втратила свою частину Марокка й Мавританії, то не на те, щоб тепер битися за французів в Альжирі і за інтереси групи реакціонерів. По-друге тому, що є кадрові старшини в армії, які готові й на переворот, але за ними не підуть ні генерали, ні вояки континенту, яким хочеться закінчення війни й спокійного повороту додому, а не мішатися в революцію, для якої вони не бачать ні причин, ні підстави.

Якщо тепер де Ґоль здобув успіх в Альжирі, то цим він зовсім морально викінчив Лягаярда. Може не в Альжирі, але у Франції. Розгра для де Ґоля почалася добре.

Тепер залишається до розіграння мусульманське населення Альжиру і підпілля. І тут не виключені несподіванки. Населення може вилонити з себе тих, що підуть на співпрацю з Францією у творенні „альжирського Альжиру", розраховуючи на те, що цим вони прислужаться змаганням за самостійність, бо здобувши владу в Альжирі, вони потім її зможуть використати для самостійности, чи для чого схочуть.

Не виключена й спектакулярна зміна постави підпілля, коли прем'єр Дебре на закінчення дебати в парляменті заявив, що готовий говорити з підпіллям про політичний бік самовизначення. При цьому — мовляв — Франція ставить лише дві передумови: 1) щоб припинилися воєнні дії й терор та 2) щоб підпілля визнало себе не одиноким репрезентантом Альжиру. Це дуже багато в порівнянні з попередніми заявами де Ґоля й уряду. Це може мати своє значення. За цю поставу битиметься перед підпільниками президент Тунісу, який виграв самостійність без війни, погодившись на шлях до самостійности через внутрішню автономію і згодом плебісцит.

Та ясно, що положення підпілля сьогодні гірше, як було колись щодо свободи рухів. Сьогодні підпільники вже зв'язані в своїх рухах визнанням їх збоку Москви й Китаю та доставами зброї, які вже прийшли через Марокко. Чим більше праві виступатимуть проти де Ґоля, тим більше підпілля матиме до нього довір'я. Тому, — чим швидший буде розвиток внутрішніх подій у Франції, тим більші будуть шанси замирення в Альжирі.

Де Ґоль на це й рахував. Це дуже небезпечна гра. Але кожна велика гра є небезпечна. Питання тільки, чи партнери де Ґоля — противники й прихильники — викажуться на висоті гри. Досі вони ніколи не були на висоті, ні в 1945 - 47 рр., ні в 1958 - 60, а ще менше між цими двома періодами. Казав бо хтось дуже правильно: де Ґоль — великий чоловік, він має чудові ідеї й особисті якості, але ніколи довкола нього не збиралася відповідна екіпа.

Тепер рішальним буде питання екіпи.

О. Д-вич

НА ГОСПОДАРСЬКІ ТЕМИ

ПОЛІПШЕННЯ НА „ЗОЛОТОМУ ФРОНТІ" ЗДА

Банк Федеральної Резерви в Ню Йорку в дні 8-го грудня міг по раз перший від 4-го листопада 1959-го року в своєму тижневому звіті повідомити про те, що резерви золота збільшилися на $267 мільйонів. Банк Федеральної Резерви звітував про те, що Міжнарод. Монетарний Фонд продав золота вартости 300 мільйонів долярів. Але в ЗДА в тижні, що закінчився 7-го грудня, мусіли продати урядам закордонних держав золота, вартости 33 мільйонів долярів, так що запаси золота ЗДА збільшилися на $267 мільйонів.

Представник Міжнародного Монетарного Фонду заперечив, що його „золота" трансакція з Банком Федеральної Резерви зроблена в тій цілі, щоб збільшити запаси золота ЗДА, які в 1959 році внаслідок продажу за кордон зменшилися були на $1,078,000,-000, а цього року аж на $1.279.000.000.

Міжнародний Монетарний Фонд продав своє золото тому, що потребував американських долярів на позички для своїх членів - держав. Запотребування на інвестиційні позички збільшилося, а прибутки цього Фонду не зростали, бо сповільнилися надходити вплати титулом задеклярованих уділів. ММФонд потребував також мати в себе деякі долярові резерви.

Щоб припинити відплив долярів за кордон, президент Айзенгавер наказав зменшити американські видатки за кордоном тим способом, що видав розпорядження, щоб 284,000 членів родин американських військовиків і урядовців повернулися до ЗДА. В тій самій цілі їздили до столиць европейських держав секретар скарбу Роберт Б. Андерсон і підсекретар в державном удепарт. Д. Діллон.

Внаслідок цих інтервенцій англійський банк зменшив відсотки від ощадностевих вкладів в англійських банках, що матиме той наслідок, що американці не будуть ощаджувати в англійських банках, щоб дістати більші відсотки, як в ЗДА.

Хоч Міжнародний Монетарний Фонд заявив, що він не продавав золота Банкові Федеральної Резерви на те, щоб збільшити золоті резерви того банку, то в дійсності ця золота трансакція дуже допомогла Банкові Федеральної Резерви. Дехто гадає, що цей крок заохотить центральні банки різних европейських держав до того, щоб вони збільшували долярові резерви, продаючи частину свого золота Америці. Це значно допомогло б цій країні, бо зменшило б відплив золота за кордон, збільшуючи його запаси в цій країні, які, після останньої купівлі золота від ММФонду, знову перевищують $18 більйонів.

Золоті резерви ЗДА зменшуються тому, що платничий бюджет цієї країни з закордонними державами вже від кількох років є дефіцитовий, бо ЗДА видають за кордон більше долярів, як їх дістають звідтам. Европейські країни, мавши доволі долярів, купують за них золото у ЗДА по твердій ціні $35 за унцію.

Уряд ЗДА міг би збільшити цю максимальну ціну на золото, але це, в дійсності, було б обезвартісненням доляра. Можна б також припинити вільний продаж золота за кордон, але це спричинило б фінансову катастрофу поза кордонами цієї країни. Тому американський уряд старається всіми засобами дійти до збалянсованого бюджету з закордонними державами.

Дефіцит в платничому бюджеті з-за кордоном не виникає внаслідок торговельного бюджету ЗДА, бо ця країна більше експортує, як імпортує. Але ЗДА видають щороку майже чотири більйони долярів на допомогу закордонним державам, і крім того поза своїми межами утримують численні збройні сили. Американські туристи видають річно в чужих країнах більше як $1.5 більйона.

І теперішній республіканський уряд і уряд демократичного президента - електа заявили, що вони дбатимуть про те, щоб збільшенням експорту припинити відплив долярів і золота за кордон.

Бо великі золоті резерви в цій країні — це не тільки стабільність доляра ЗДА, але і фінансова та економічна стабільність всього вільного світу.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

Про 30-ліття СВУ

У „Свободі" за 2-ге грудня ц. р. я з великим вдоволенням прочитав пригадку п. А. Гудовського п. н. „Схилімо голову", в якій він закликає українську еміґрацію гідно відзначити 30-ліття судового процесу над Спілкою Визволення України. Але разом з цим, очевидно через непоінформованість він допустився деяких тверджень, на які я й хочу звернути увагу читачів.

Вже на початку пригадки А. Гудовський твердить: „Минуло 30 років, а ми й досі не маємо узгідненого погляду на СВУ і судовий процес".

Найперше виникає питання, кого автор має на думці під словом „ми"? Очевидно мова йде тут про тих, які, щойно вкінці 1960 року здогадались, що нічого в справі відзначення 30-ліття не зробили, а тепер закликають його відзначити.

Бо цілій українській еміґрації у світі сущій відома відозва відновленої на чужині СВУ, яка була видрукувана ще на початку цього року в українській пресі в різних країнах, як також у „Свободі" (за 8-ме березня ц. р.), в якій між іншим написано:

„Спілка Визволення України на еміґрації закликає Українські Церкви, всі українські наукові установи, політичні, суспільно - громадські й молодечі організації та культурні заклади організовано відзначити у 1960 році 30-ліття судового процесу московських окупантів над Спілкою Визволення України й Спілкою Української Молоді". Там же, окремий заклик був скерований до УВАН і НТШ, яких спонукувано зробити з цієї нагоди відповідні наукові сесії, бо серед членів СВУ були визначні науковці Всеукраїнської Академії Наук у Києві.

І, згідно з цим закликом, по всіх країнах розселення української еміґрації, а зокрема у ЗДА відбуваються Академії, відзначення й Панахиди і така Академія відбулася в Ню Йорку 4-го грудня ц. р., про підготовку якої знав і п. А. Гудовський, який був між іншим і присутній на одному із засідань Об'єднаного Комітету Американсько - Українських Організацій м. Ню Йорку, де вирішувалися формальності її переведення.

Відновлена на еміґрації Спілка Визволення України ніколи й ніде не заявила, що тільки їй належить право виступати в обороні, чи охороняти світлу пам'ять знищеної інтелектуальної еліти українського народу, що належала до СВУ та її членства, як пише п. А. Гудовський: „Зовсім не на місці, що політична група, яка обрала СВУ за свого патрона, виносить цю дискусію на публічний форум . . ." і т. п.

Але правдою є, що над справою СВУ, відновлена на чужині СВУ ніяких дискусій не розводить і не думає цього робити в майбутньому. Для цього немає жадної потреби настільки та справа ясна і бездискусійна, про що ствердив і сам п. А. Гудовський заявою, що праця СВУ на користь визвольної справи України, належить цілій нації.

Довкола діяльности СВУ в Україні та її величезного вкладу в українську визвольну справу у підсовєтській дійсності ніяких групово - партійних суперечок, як це пише в одному місці п. А. Гудовський, не існує. Але правдою є, що на еміґрації одне політичне середовище, у своїх публікаціях писало, а його лідери говорили, що „СВУ — то була провокація ГПУ", а сам п. А. Гудовський, очевидно, також через свою необізнаність з діяльністю СВУ в Україні у виданій нюйоркським ДОБРУС-ом його брошурі „Від націонал - комунізму до українського антикомуністичного націоналізму" писав: „. . . . і С. Єфремов з СВУ і М. Хвильовий з Ваплїте спільними зусиллями боронили права нації у період так званого українського ренесансу".

От з такими твердженнями про „спільні зусилля" відновлена на еміґрації СВУ ніколи не погодиться та вживає всіх заходів, щоб відсепарувати від СВУ тих, які нічого спільного не мають з українським самостійництвом і з боротьбою за українську суверенну антикомуністичну державність!

З іншого боку треба вітати звернення п. А. Гудовського до українських наукових установ, щоб вони на підставі правдивих даних розкрили очі непоінформованим, чим була і що дала Україні СВУ.

Слід зазначити, що при Головній Управі СВУ в ЗДА, вже рік працює Комісія по дослідженню діяльности СВУ в Україні і має зібраний багатий джерельний матеріял. Якщо УВАН або НТШ виявлять своє зацікавлення справою СВУ, Головна Управа СВУ радо передасть їм для ознайомлення готові матеріяли.

В. Коваль, член ГУ СВУ

В. Ш.

ЗАГАДКИ КОСМОСУ

Плянети, що оточують Сонце, складаються з космічних тіл різних розмірів: багатьох тисяч зовсім маленьких, званих астероїдами, середнього розміру плянет Землі, Меркурія, Венери, Марса та Плютона, що мають поперечники на тисячі кіломерів, і величезних плянет Юпітера, Сатурна, Урана та Нептуна з поперечниками на десятки й сотки тисяч кілометрів.

Найбільша з усіх плянет — Юпітер. Діяметр його рівника становить 143,000 кілометрів, що в одинадцять разів перевищує діяметр Землі. З Юпітера можна було б „зробити" 1.300 куль, що з них кожна дорівнювала б своїм обсягом земній кулі. Однак щодо маси різниця не така велика: вага і маса Юпітера лише в 318 разів більша за вагу й масу Землі. З цього виходить одна істотна різниця між плянетами - велетнями і плянетами земної групи: щільність речовини, з якої збудовані плянети - велетні далеко менша.

Як відомо, пересічна щільність нашого глобу у відношенні до води становить 5.5, що значно більша як щільність звичайних гірських порід. Виявляється, що пересічна щільність Юпітера дорівнює лише 1.4. Отже, матеріял, з якого збудована ця плянета, лише трохи густіший за воду. Щільність Урану — 1.27; Нептуна 1.58; Сатурна — 0.7. Тіло, що має таку низьку густину, плаває на воді, як корок.

Як відомо, форма Землі не є точно кулястою: вона дещо приплескана на бігунах і має форму т. зв. епісоїда. Коли ж подивитися в телескоп на Юпітер чи Сатурн, то їх приплесканість впадає в око з першого погляду. Учені ствердили, що чим швидше обертаються плянети, тим сильнішого зазнають вони стиснення на бігунах.

Виявляється, що сильно стиснені плянети - велетні обертаються далеко швидше, як Земля. Найшвидше обертається Юпітер: для нього час повного обороту, отже тривалість доби на рівнику, становить тільки 9 годин і 50 хвилин.

А проте, само лише обертання не могло б спричинити такого сильного стиску. Тут розкривається ще особливість будови цих плянет. Уся величезна маса їх скупчується в осередній частині, в якомусь розмірно невеликому ядрі, тоді, як зовнішні шари складаються з якоїсь речовини, що має дуже малу густину, очевидячки, з газу.

Деякі вчені вважають, що зовнішній шар Юпітера творить звичайний водень. На глибині яких 20,000 кілометрів тиснення горішніх шарів таке велике (700,000 атмосфер), що водень прибирає там особливий „металевий" стан, з щільністю близькою до одиниці. Осередню частину Юпітера виповнює тверде ядро, що складається із суміші водню і важких хемічних елементів.

У телескоп на Юпітері видно широкі темні і ясні смуги - поясн, рівнобіжні з рівником - екватором, вузькі поперечні смужки, округлі та подовгасті плями різного забарвлення та ін. Ця строката картина непостійна. Ясно, що тут перед нами змінливий покров, який складається з хмар. Одначе, на Юпітері є одна подробиця, що відзначається своєю постійністю. Це — так звана „червона пляма" подовгастої форми завдовжки на 50,000 кілометрів.

Треба мати на увазі, що плянети - велетні обертаються дуже далеко від Сонця і тому мало нагріваються та освітлюються його промінням. Наприклад, на Юпітері, що знаходиться від Сонця у п'ять разів далі, ніж Земля, Сонце світить і гріє майже в 30 разів слабше, як у нас. Для Сатурна ця різниця більша майже в сто разів, для Урана — в триста разів, а для Нептуна — в тисячу.

Отже, на плянетах - велетнях панує лютий і вічний мороз. Так, вполудне температура на Юпітері становить 140 ступнів Цельзія під нулем, на Сатурні — 155, а на Урані й Нептуні — 200. Глибинні частини плянети можуть бути значно тепліші.

З-поміж газів, які входять до складу атмосфер цих плянет, не виявлено ні кисню, ні водяної пари, ні вуглецю, тобто всього того, що творить земну атмосферу. Натомість на всіх чотирьох плянетах виявлено метан — газ, що є сполукою водню з вуглецем і становить основу того горючого газу, який рурами подається до наших кухонних плит. На Юпітері та Сатурні знайдено ще амоніяк, який власне й творить ту строкату картину смуг та плям, що її ми спостерігаємо на поверхні Сатурна. Річ бо в тому, що вже при температурі 78 ступнів морозу амоніяк замерзає, перетворюючись у білі, подібні до сніжинок кришталики. Отже, навіть на найменш холодному Юпітері велика частина амоніяку має бути у формі дрібних твердих частинок, які плавають в атмосфері, утворюючи в ній хмари й мряку.

На Сатурні куди холодніше і тому там майже ввесь амоніяк перебуває в формі твердих частинок. Нарешті, на двох найдальших плянетах — Урані й Нептуні — мороз такий великий, що ствердлий амоніяк уже не творить хмар, але осідає донизу.

Потужні радіотелескопи показали, що, крім сталого слабкого радіопромінювання, з Юпітера на Зелю час від часу надходять „радіовихлюпи" — могутні але недовготривалі потоки радіохвиль. Невідомі нам джерела цих радіосиґналів беруть участь в обертанні плянети і, можливо, закріплені на її твердій поверхні, що лежить десь глибоко під верствою газу та хмар. Що це може бути? Деякі вчені вважають, що „радіовихлюпи" виникають у тих районах Юпітера, де звичайно бувають надзвичайної сили бурі.

На це заперечували, що в промерзлій атмосфері Юпітера бурі - грози неможливі. Тоді висунено припущення, що на Юпітері діють потужні вулкани, вибухи яких супроводяться електричними насаґами. Одне з пояснень „червоної плями" зводиться до того, що під ним знаходиться зона вулканів, які своїми вибухами утворюють в атмосфері постійну хмару.

Описуючи плянети - велетні, треба згадати, що кожна з них є осередком цілої системи сателітів - супутників. Плянети земної групи не багаті на сателітів: Меркурій і Венера їх зовсім не мають; Земля має тільки одного — Місяць; Марс — два маленькі. Щождо плянет групи Юпітера, то всі вони мають по декілька сателітів: Юпітер — 12, Сатурн — 9, Уран — 5 і Нептун — 2. Так само, як наш Місяць, великі сателіти Юпітера не мають атмосфери, але на головному супутнику Сатурна — Титані встановлено наявність газової оболони, що має в собі метан.

До сателітів можна віднести також видні навіть у малий телескоп кільця - перстені довкола Сатурна. Цей надзвичайно своєрідний, унікальний в сонячній системі утвір помітив ще Ґалілей. Він являє собою три дуже тонкі (завгрубшки не більше як сто кілометрів) плескаті кільця, що ніби вложені одне в одно і обертаються в площині рівника плянети. Учені доказали, що тверді суцільні кільця таких розмірів існувати не змогли б, бо різниця в силах притягання негайно їх розірвала б. Тому вважають, що ці кільця складаються з зовсім дрібних і грубших тілець, які густим шаром обертаються довкола Сатурна. Кожна така частинка являє собою мініятюрний сателіт, що має свій незалежний обертовий рух.

Д-р О. С.

Ню Йорк готовиться відзначити 20-ліття УККА і 10-ліття Відділу та УНФонду

Історія зорганізованого життя Нюйоркської України перейшла вже своє перше півсторіччя. Після другої світової війни центром світової політики став Ню Йорк з осідком Об'єднаних Націй. Тому на Нюйоркську Україну припадає більша відповідальність за справу оборони правди про Україну. Всі українські громади Америки й навіть світу уважно приглядаються всім потягненням Нюйоркської України, беруть собі приклад від неї та часто чекають на її ініціятиву відносно певних конкретних акцій української визвольницької політики. Тому українці в ЗДА примістили осідок своєї політично-громадської централі ЗДА в Ню Йорку. Найвища політична репрезентація українців у ЗДА — це Український Конґресовий Комітет Америки, в скороченні УККА. В УККА об'єднані всі політичні й громадські організації та установи.

Засновано УККА на Конґресі американських українців відбутому у Вашинґтоні 24-го травня 1940 р., з участю 805-ох делеґатів. Заінкорпоровано УККА за посередництвом адв. Марселя Ваґнера в Джерзі Сиҭі в стейті Ню Джерзі в дні 30-го травня 1944 р. Під чартером поклали свій підпис — перший голова УККА ред. Степан Шумейко, Дмитро Галичин — теперішній його президент та інші. Метою УККА є бути центральною репрезентацією американської України, її речником перед політичними чинниками ЗДА й світу, як також координування та здійснювання української визвольницької концепції та оборони чести України в світі. Від 20-ти років УККА цю свою місію з честю сповняє, і тому всі американські українці повинні йому всебічно допомагати. Клітинами УККА в терені ЗДА є його відділи або ті організації, що таку функцію в терені сповняють. В Ню Йорку функцію відділу УККА повнить від років Комітет Американсько - Українських Організацій міста Ню Йорку.

Засновано його під час другої світової війни заходом відділів Українського Народного Союзу в дні 15-го грудня 1942 р. Тоді зібрались 35 представників під головуванням теперішнього президента УНСоюзу Дмитра Галичина, та вибрали першу управу комітету під головуванням Ст. Ковальчука та секретаріюванням Мартина Мелетича, що тепер є почесним членом Т-ва „Дністра" — 361-го Відділу УНСоюзу. На основі першого статуту Комітету з 13-го січня 1943 р. метою його було координувати всю політично-громадську працю організацій метрополії Ню Йорку, що Комітет робить успішно й донині. Крім координаційної акції Комітет збирає від років датки на Український Народний Фонд, в скороченні УНФ, що виносять не менше 10 дол. від працюючого члена родини. За цю старанну працю екзекутива УККА на своєму засіданні з дня 23-го травня 1950 р., нагородила Комітет признанням. Письмом з 21-го грудня 1951 р. Комітет наділено функцією Відділу УККА в Ню Йорку. Таким чином в цім Ювілейнім році УККА збігається з 20-ти річчям УККА і 10-ти ліття заснування Українського Народного Фонду, також 10-ліття заснування Відділу УККА в Ню Йорку.

Ще на своїх Загальних Зборах Комітет заплянував належно відзначити ці історичні події Нюйоркської України. На ряді засіданнях Управи Комітету та квартальних зборах усталено програму. Рядом обіжників повідомлено делеґатів та відпоручників організацій Ню Йорку про подробиці. Вирішено відбути в Ню Йорку 17-го грудня 1960 року Ювілейний Бенкет з участю визначних американських промовців та президента УККА — Дмитра Галичина й голови УККА — проф. Лева Добрянського.

На Ювілейнім Бенкеті будуть відзначені відповідними грамотами понад 200 громадян, платників національного датку УККА, які за той час зложили на цілі УККА 100 або й більше долярів. Це буде заохотою для інших йти їх слідом й складати на УНФонд УККА свої пожертви. Всім ясно, що українську самостійницьку політику свобідно можна вести в ЗДА тільки за українські гроші. Це слід нам при всіх нагодах пам'ятати й не забувати про УККА, про його успішні акції з проголошенням Українського Дня в ЗДА, Тижня Поневолених Націй, побудови пам'ятника Шевченкові у Вашинґтоні, публікацій Квартальника й Бюлетеня, як також окремих видань та меморандумів в обороні святих прав на волю й державність України. Та праця УККА знайшла признання не лише в ЗДА, але і в світі. Всі поневолені нації бачать в українцях найбільшого оборонця своїх прав. Тому будьмо свідомі цього й сповнім наш мінімальний обов'язок жертвенности для тої відповідальної праці УККА в ЗДА та у вільному світі. Щоб ті святкування не пішли в забуття, то Комітет заплянував видати відповідну публікацію з документальними матеріялами про УККА та його Відділ, як також з оголошеннями-побажаннями, які слід чимскорше пересилати до Комітету нашими організаціями, установами та громадянами.

При цій нагоді Комітет заплянував зробити виставку видань УККА для обзнайомлення українського громадянства великого Ню Йорку з своєю видавничо - пропаґандивною працею ширення правди про Україну в світі.

Ціла американська Україна готовиться до величавих відзначень цих небуденних подій, вже деякі осередки в ЗДА відбули їх, слід сподіватись, що український Ню Йорк також належно відгукнеться на ті святкування й масово прибуде на Ювілейний Бенкет Відділу УККА в Ню Йорку, що відбудеться 17-го грудня 1960 р.

Відшкодування для переслідуваних націонал-соціялістичним режимом

Уряд Німецької Федеративної Республіки заключив договір з високим комісарем у правах втікачів при Об'єднаних Націях у справі відшкодування для тих втікачів, що були переслідувані націонал-соціялістичним режимом з огляду на їхню національність. В такий спосіб увінчались успіхом довгорічні старання організацій колишніх кацетників різних національностей і наполегливі заходи високого комісара ОН.

Уряд НФР зобов'язався договором ще раз розглянути справи тих втікачів, що вимагали відшкодування за втрату здоров'я, і претенсії яких були відкинені німецькими установами або судами, з настановою полагодити тепер ці справи позитивно.

Високий Комісар ОН одержав крім того від уряду НФР 45 млн. нім. марок для розподілу між тими втікачами, що були ув'язнені або перебували в німецьких концентраційних таборах.

Центральне представництво української еміґрації в Німеччині, Европейське представництво Українсько-американського допомогового комітету, Ліґа українських політичних в'язнів і Товариство українських політичних в'язнів після відбуття нарад у даній справі вирішили наступне:

1. Висловити признання і подяку високому комісареві для втікачів при ОН докторові Ліндтові за його заходи і старання в справі відшкодування для втікачів, що були переслідувані націонал-соціялістичним режимом з огляду на їх національність;

2. Оскільки вище згаданий договір розв'язує справу відшкодування переслідуваних з огляду на їх національність тільки частинно, просити високого комісара, щоб він домагався від уряду НФР повного зрівняння цієї катеґорії переслідуваних з переслідуваними з політичних, релігійних або расових причин;

3. Старатися, щоб до катеґорії переслідуваних націонал - соціялістичним режимом зарахувати також усіх тих, які з причин свого національного походження і політичних або релігійних переконань перебували в різних карних таборах;

4. Доручити Европейському представництву ЗУАДК полагоджувати справи відшкодування і заступати інтереси переслідуваних перед високим комісарем і перед німецькими урядовими чинниками. ЗУАДК робитиме це в порозумінні з українськими організаціями колишніх політичних в'язнів;

5. Організації колишніх політичних в'язнів робитимуть по своїй лінії дальші старання в напрямі повного зрівняння в правах усіх переслідуваних націонал - соціялістичним режимом:

6. Всі члени ЛУПВ та ТУПВ і взагалі особи, зацікавлені справою відшкодування, повинні звертатись до Европ. представництва ЗУАДК на адресу:

Ukrainisch - Amerikanisches Hilfskomitee, München 2, Augustenstr. 46/III, Germany, з зазначенням „Справа відшкодування".

Центральне представництво української еміґрації в Німеччині (ЦПУЕН), Европейське представництво ЗУАДК, Ліґа Українських політичних в'язнів (ЛУПВ), Товариство українських політичних в'язнів (ТУПВ).

Короткі Вістки

● Президент „невтральної", а насправді прокомуністичної Ґґани, Кваме Нкрумаг, запропонував створити міжнародне військо з самих африканських континентів, яке у випадку „потреби" заводило б „порядок" в африканських країнах. Етіопський король Гайле Силасі і ліберійський президент Вільям Тубман заявили, що такий плян требо основно обміркувати і вирішити тільки на конференції „на вершинах" всіх африканських лідерів. Поведення Ґґани і самого Нкрумага в справі Конґа критично насторожила супроти них інших африканців, що не хочуть іти на шнурку Москви.

● У Франкфурті в Західній Німеччині судили перед військовим судом двох американських вояків, які, їдучи швидко викраденим автом, вбили на шляху 16-річну німкеню. Одного з них засуджено на 12, другого на 15 років важкої в'язниці.

Поліо ще не є зліквідоване; 2,500 осіб нездужало в цьому році

Вашингтон. — Чотири фахівці від недуги поліо стверджують, що недуга поліо ще не є зліквідована, і в цьому році число осіб, які на неї нездужають має винести коло 2,500 осіб. В минулому році число хворих на поліо виносило 6,289, а в чотирьох роках перед винаходом вакцини д-ра Солка пересічне число хворих на поліо виносило по 16,300 осіб річно. Щоб бути забезпеченим проти поліо треба чотирьох щеплень вакциною д-ра Солка, яка в 95-ох відсотках забезпечує проти цієї недуги. На поліо нездужають ще найбільше ті, які не були 4 рази щеплені. Досі нещепилось 36.4 мільйона осіб у віці до 40 років. Але 81.5 мільйона осіб не мають 4-ох щеплень, а 28.9 мільйона не мають ані одного щеплення. У вересні 1961-го буде доволі вакцини д-ра Солка, яку можна буде уживати досхочу, але і вона не доможе зліквідувати поліо, бо є такі вперті люди, які не хочуть щепитися, ані не щеплять своїх дітей. Ще довший час вживатимуть вакцини д-ра Солка.

Американське Лікарське Товариство проти медичної допомоги емеритам

Дітройт. — Президент-елект Американського Лікарського Товариства д-р Лінард В. Ларсон із Бісмарку, Північна Дакота, промовляючи на зборах Економічного Клюбу в Дітройті, заявив, що медична допомога старшим особам в рямках соціяльного забезпечення буде поштовхом до того, що пізніше Конгрес ухвалить примусове для всіх забезпечення на лікування, без огляду на їхній вік. На думку д-ра Ларсона це буде „тягаром" для американського народу. Небезпека примусового забезпечення на лікування не минає, хоч зроблено великі поступи в ділянці приватного забезпечення на лікування і то всіх американців, молодих і старих. Робітничі організації підтримують проєкт медичного лікування в рямках соціяльного забезпечення, і такий проєкт вніс був колишній сенатор і теперішній президент-елект Кенеді, але той проєкт не був ухвалений в Конгресі. Лікарі гостро поборюють цей проєкт.

● **22-го грудня** президент Айзенгавер і пані Айзенгавер влаштують останню гостину для 1,000 працівників, яких праця є зв'язана з Білим Домом. На цьому прийнятті подаватимуть гостям торти і каву не тільки найближчим співробітникам Президента, але також і членам тайної служби, які охороняють Білий Дім, поліції і військовим та шоферам, летунам і домашній службі Білого Дому.

● **Генеральний поштмайстер** Артур Е. Соммерфілд пригадує американцям, які оплати є на листи до різних держав. І так: запечатані чи незапечатані коверти з різдвяними картками до Канади і Мехіко мусять мати поштові марки по 4 центи. До інших держав запечатані коверти мусять мати марки по 8 центів, а незапечатані по 4 центи.

ОГОЛОШЕННЯ ВІДДІЛІВ Українського Народного Союзу

СОЮЗОВЦІ! Ваш Відділ Українського Народного Союзу це Ваша родина, Ваша вужча громада, Ваша установа! Місячні чи річні, як і кожні інші збори Вашого Відділу вирішують важливі справи, що відносяться до Вас особисто, до Вашої родини і Вашої спільноти. Тому, Ваша участь у цих зборах мусить бути обов'язкова, бо вона є у Вашому найкращому інтересі. То ж приходіть усі на збори свого Відділу та спільно, всією громадою, подбайте про спільну кращу долю. На місячні збори обов'язково приносіть свої вкладки і вкладкові книжечки, вирівнюйте всі свої організаційні зобов'язання та вимагайте цього від інших. На річних зборах подбайте, щоб Ваш Відділ мав найкращу Управу і самі не відмовляйтесь від обов'язків урядовця, якщо Вам такі обов'язки повірять члени. На збори приходіть точно! В Українському Народному Союзі наша будучність!

У найближчому часі відбудуться збори:

СУБОТА, 17-го ГРУДНЯ 1960

ПАТЕРСОН, Н. Дж. — Місячні Збори Т-ва ім. Т. Шевченка, Відд. 64, в год. 7:30 вечора у Винярського. — І. Бурний, секр.

ФІЛАДЕЛФІЯ, Па. — Звичайні Місячні Збори Б-ва св. Юрія, Відд. 239, від год. 3:00 до 5:00 в домі Укр. Амер. Горожан, при 847 N. Franklin. Мих. Ковальчук, секр.

НЕДІЛЯ, 18-го ГРУДНЯ 1960

ПАССЕЙК, Н. Дж. — Місячні Збори Т-ва ім. Т. Шевченка, Відд. 42, в год. 2:00 по пол., в УНДомі, при 237 Hope Ave. В. Марущак, секр.

ФІЛАДЕЛФІЯ, Па. — Річні Загальні Збори Т-ва ім. І. Франка, Відд. 83, в год. 1:00 по полудні в Укр. Горож. Клюбі, при 847 Н. Френклін вул. — С. Гавриш, секр.

БРІДЖПОРТ, Конн. — Збори Т-ва „Українська Січ", Відд. 59, в год. 2:00 по полудні, в УНДомі, під ч. 500 Галет вул. — Управа.

БЕТЛЕГЕМ, Па. — Місячні Збори Б-ва св. Димитрія, Відд. 288, в год. 11:30 перед пол., зараз по співаній Службі Божій, в церковній залі. — Д. Мушастий, секр.

КАРТЕРЕТ, Н. Дж. — Місячні Збори Т-ва „Запорозька Січ", Відд. 342, в год. 2:00 по пол., в шкільній кімнаті ч. 2, під церквою св. Димитрія. — о. І. Гундяк, секр.

СТЕМФОРД, Конн. — **Річні** Збори Б-ва св. Арх. Михаїла, Відд. 350, в год. 2:00 по пол., в залі Клюбу. Панахида по співаній Службі Божій, за померлих членів в церкві св. Володимира, того ж самого дня. — Т. Фінів, секр.

Купуйте в підприємствах що оголошуються в „Свободі"

ТАРЗАН, ч. 4,570. Королева атакує.

Тарзан старався потішити королеву. — Що можете зробити після смерти Джіма?

Теві видалася втомленою. — Тепер?.. І нагло її риси були спотворені гіпнотичною телепатією Віри...

— Тепер я є в службі Віри... Його воля є моєю волею! — кричала вона, зближаючися з ножем.